

Rolnummer 5363
Arrest nr. 28/2013 van 7 maart 2013

A R R E S T

In zake : de prejudiciële vraag betreffende artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek, gesteld door het Hof van Beroep te Gent.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en R. Henneuse, en de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, J. Spreutels, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en F. Daoût, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. *Onderwerp van de prejudiciële vraag en rechtspleging*

Bij arrest van 8 maart 2012 in zake Myriam Decaboter tegen Jan De Preester, waarvan de expeditie ter griffie van het Hof is ingekomen op 15 maart 2012, heeft het Hof van Beroep te Gent de volgende prejudiciële vraag gesteld :

« Schendt artikel 1447 B.W. de artikelen 10 en 11 Grondwet in de mate dat voormeld artikel alleen kan worden ingeroepen door een echtgenoot gehuwd onder het wettelijk stelsel met betrekking tot een gemeenschappelijk onroerend goed, terwijl dit artikel niet kan worden ingeroepen door een echtgenoot gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen met betrekking tot een onroerend goed in onverdeeldheid ? ».

Memories en memories van antwoord zijn ingediend door :

- Myriam Decaboter, wonende te 9700 Oudenaarde, Berchemweg 2;
- de Ministerraad.

Op de openbare terechtzitting van 11 oktober 2012 :

- zijn verschenen :

. Mr. K. Messens *loco* Mr. E. De Hauw, advocaten bij de balie te Oudenaarde, voor Myriam Decaboter;

. Mr. A. Poppe *loco* Mr. E. Jacobowitz, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers T. Merckx-Van Goey en J.-P. Moerman verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;
- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *De feiten en de rechtspleging in het bodemgeschied*

Jan De Preester en Myriam Decaboter huwden op 15 mei 1981 onder het stelsel van scheiding van goederen en scheidten uit de echt bij vonnis van de zevende kamer *bis* van de Rechtbank van eerste aanleg te Oudenaarde van 19 december 2006. Myriam Decaboter vorderde de preferentiële toewijzing van de tijdens het huwelijk gebouwde gezinswoning, die hun beiden toebehoorde in onverdeeldheid. De Rechtbank oordeelde evenwel, conform het advies van de notaris belast met de vereffening-verdeling, dat de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek enkel van toepassing zijn op een huwelijksgemeenschap en bijgevolg geen toepassing vinden in een stelsel van scheiding van goederen.

Ook het Hof van Beroep te Gent oordeelt, gelet op de situering van die bepalingen in het Burgerlijk Wetboek, dat de preferentiële toewijzing enkel kan worden gevraagd met betrekking tot goederen die tot de huwelijksgemeenschap in het wettelijk stelsel behoren. Vervolgens stelt het, op verzoek van Myriam Decaboter, de voormelde prejudiciële vraag.

III. *In rechte*

- A -

A.1. Volgens Myriam Decaboter maakt het recht om zich bepaalde goederen preferentieel te doen toewijzen, deel uit van het recht om uit onverdeeldheid te treden, zoals bepaald in artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek. Het zou volgens haar billijk zijn dat de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek het toepassingsgebied van één welbepaald huwelijksvermogensstelsel zouden overstijgen en tot het primaire huwelijksrecht, dat van dwingend recht is, zouden behoren. Indien alleen personen getrouwd onder het wettelijk stelsel over de mogelijkheid zouden beschikken om zich de gezinswoning preferentieel te laten toewijzen, zou er volgens haar sprake zijn van een discriminatie.

Myriam Decaboter zet uiteen dat de keuze van het huwelijksstelsel reeds wordt gemaakt op het moment van het huwelijk, terwijl de aankoop of de bouw van een gezinswoning doorgaans pas later geschiedt. Bijgevolg zou de vorm van onverdeeldheid, te weten een gezinswoning in een huwelijksgemeenschap respectievelijk een gezinswoning in onverdeeldheid, niet tot een onderscheiden behandeling bij vereffening-verdeling mogen leiden. Beide situaties zouden immers identiek zijn in de zin dat de gehuwden samen een woning aankochten of oprichtten met het oog op de samenwoning. Zowel in een huwelijksgemeenschap als in een onverdeeldheid zijn beide echtgenoten overigens gelijkkelijk deelgenoot van het onroerend goed in kwestie. In beide stelsels zou bijgevolg de doelstelling van de preferentiële toewijzing, namelijk de bescherming van de maatschappelijke belangen en de gezinsbelangen, moeten worden gehonoreerd.

A.2. De Ministerraad betoogt dat personen gehuwd onder het wettelijk stelsel en personen gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen, niet vergelijkbaar zijn. De essentie van het stelsel van scheiding van goederen zou immers zijn dat elke echtgenoot eigenaar blijft van wat hij vóór het huwelijk bezat en van wat hij tijdens het huwelijk verkrijgt. Die situatie zou niet kunnen worden vergeleken met een huwelijksgemeenschap, waarin elke echtgenoot met al zijn goederen instaat voor de gemeenschappelijke schulden die na verdeling overblijven.

A.3.1. In ondergeschikte orde wijst de Ministerraad erop dat de ongelijke behandeling gerechtvaardigd is. Zij berust op een objectief criterium, namelijk de keuze van de gehuwden voor het wettelijk stelsel dan wel het stelsel van scheiding van goederen.

A.3.2. Bovendien zou de ongelijke behandeling evenredig zijn met de nagestreefde doelstelling. De Ministerraad verwijst in dit opzicht naar de contractvrijheid van de partijen voor wat het secundaire huwelijksvermogensrecht betreft, zoals die is neergelegd in artikel 1387 van het Burgerlijk Wetboek. Wanneer zij zelf geen huwelijksstelsel kiezen, geldt automatisch het wettelijk stelsel, dat bestaat uit een gemeenschap van aanwinsten tijdens het huwelijk. Het wettelijk stelsel heeft bijgevolg een suppletief karakter.

Dit wettelijk stelsel wordt volgens de Ministerraad gekenmerkt door de nadruk op de solidariteit tussen de echtgenoten en de autonomie van elk van beide echtgenoten, onder meer door de instelling van een gemeenschappelijk vermogen en door het recht van elke echtgenoot om dat vermogen te besturen. Een afwijking van het wettelijk stelsel ten voordele van een stelsel van scheiding van goederen houdt volgens de Ministerraad een vrijwillige afstand van die solidariteit in. Dat stelsel leidt immers ertoe dat de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk tot een minimum worden beperkt, behoudens de dwingende regels uit de artikelen 212 tot 224 van het Burgerlijk Wetboek. De echtgenoten die kiezen voor een dergelijk stelsel, moeten volgens de Ministerraad de gevolgen van die keuze aanvaarden.

Zij kunnen overigens een beding van preferentiële toewijzing in hun huwelijkscontract opnemen; doen zij dit niet, dan is het gemeen recht van toepassing. Dat gemeen recht bestaat krachtens artikel 827 van Burgerlijk Wetboek erin dat elke deelgenoot de openbare verkoping van de goederen in onverdeeldheid kan vorderen. De

Ministerraad wijst in dit kader erop dat ook de echtgenoot die het goed wenst te verkrijgen, aan die openbare verkoop kan deelnemen.

A.3.3. Ook wijst de Ministerraad erop dat, zelfs onder het wettelijk stelsel, de preferentiële toewijzing slechts kan worden gevraagd voor goederen die tot de gemeenschap behoren, terwijl zij niet kan worden gevraagd voor goederen die tot het eigen vermogen van de andere echtgenoot behoren. Bijgevolg zou dit evenmin kunnen voor goederen die voor de helft tot het eigen vermogen van de andere echtgenoot behoren.

A.3.4. Tot slot betoogt de Ministerraad dat de toepassing van de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek op een stelsel van scheiding van goederen afbreuk zou doen aan de gelijkheid tussen de partijen. De partij tegen wie de preferentiële toewijzing wordt gevorderd, heeft immers bij aanvang van het huwelijk eveneens ervoor gekozen dat de vermogens strikt gescheiden worden gehouden. Tevens zou haar eigendomsrecht, zoals gewaarborgd door artikel 16 van de Grondwet, worden geschonden.

- B -

B.1.1. Artikel 1446 van het Burgerlijk Wetboek voorziet voor de langstlevende echtgenoot of echtgenote in de mogelijkheid om naar aanleiding van de verdeling van de huwelijksgemeenschap de toewijzing bij voorrang te vragen van één van de onroerende goederen die tot gezinswoning dient, samen met het aldaar aanwezige huisraad, en van het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van zijn of haar beroep, samen met de roerende zaken die aldaar aanwezig zijn voor beroepsdoeleinden.

Artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek, de in het geding zijnde bepaling, breidt die mogelijkheid uit tot beide ex-echtgenoten indien het wettelijk stelsel eindigt door echtscheiding, scheiding van tafel en bed of scheiding van goederen.

B.1.2. Indien één van beide echtgenoten of beide echtgenoten de toepassing van de in het geding zijnde bepaling vorderen, doet de rechter hierover uitspraak met inachtneming van de maatschappelijke en gezinsbelangen die erbij zijn betrokken en van de vergoedings- of vorderingsrechten van de andere echtgenoot.

Een uitzondering op die ruime appreciatiemarge is de hypothese van partnergeweld : behoudens uitzonderlijke omstandigheden, wordt het verzoek tot toewijzing bij voorrang ingewilligd indien het uitgaat van de echtgenoot die slachtoffer is van een feit als bedoeld in de artikelen 375, 398 tot 400, 402, 403 of 405 van het Strafwetboek of van een poging tot een feit als bedoeld in de artikelen 375, 393, 394 of 397 van hetzelfde Wetboek. Vereist is wel dat

de andere echtgenoot uit dien hoofde is veroordeeld bij een in kracht van gewijsde gegane beslissing.

B.1.3. De bepalingen betreffende de toewijzing bij voorrang van de gezinswoning of van het onroerend goed dat dient voor de uitoefening van het beroep, vinden hun grondslag in de redelijkheid en de billijkheid.

B.1.4. De toewijzing bij voorrang gaat gepaard met een verrekening van de waarde van het toegewezen goed bij de verdeling van de rest van de gemeenschap, of, indien nodig, met een opleg. Aldus wordt de doelstelling van de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek verzoend met de basisregel van de verdeling bij helften van het batige saldo, die is neergelegd in artikel 1445 van hetzelfde Wetboek.

B.2.1. De in het geding zijnde bepaling maakt deel uit van paragraaf 5 (« Verdeling ») van afdeling V (« Ontbinding van het wettelijk stelsel ») van hoofdstuk II (« Wettelijk stelsel ») van titel V (« Huwelijksvermogensstelsels ») van boek III (« Op welke wijze eigendom verkregen wordt ») van het Burgerlijk Wetboek. Haar toepassingsgebied is dus beperkt tot de verdeling van een gemeenschappelijk vermogen. Het gaat, gelet op artikel 1451 van het Burgerlijk Wetboek, niet alleen om het gemeenschappelijke vermogen in het wettelijk stelsel, maar ook om elk afwijkend stelsel waarin een gemeenschappelijk vermogen bestaat, zoals het stelsel van de algehele gemeenschap.

Gelet op de artikelen 1387, 1388 en 1451 van het Burgerlijk Wetboek kunnen de echtgenoten die onder een gemeenschapsstelsel zijn gehuwd, ervoor kiezen de toepasselijkheid van de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek in hun huwelijkscontract uit te sluiten.

B.2.2. De in het geding zijnde bepaling is slechts van toepassing op goederen die zich in de huwelijksgemeenschap bevinden : de toewijzing bij voorrang kan geen betrekking hebben op een goed dat zich in het eigen vermogen van één van de ex-echtgenoten bevindt.

De in het geding zijnde bepaling is evenmin van toepassing op goederen die zich niet in het gemeenschappelijke vermogen van de onder het wettelijk stelsel of een ander gemeenschapsstelsel gehuwde echtgenoten bevinden, maar waarvan zij onverdeeld eigenaar zijn.

Mede gelet op haar plaats in het Burgerlijk Wetboek, is de in het geding zijnde bepaling evenmin van toepassing op de gezinswoning of het onroerend goed bestemd voor de uitoefening van het beroep waarvan de echtgenoten gehuwd met scheiding van goederen onverdeeld eigenaar zijn.

De echtgenoten op wie de artikelen 1446 en 1447 van het Burgerlijk Wetboek niet van toepassing zijn, kunnen er toch voor kiezen die bepalingen in hun huwelijkscontract van toepassing te verklaren.

B.3. De verwijzende rechter vraagt het Hof of artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek bestaanbaar is met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie in zoverre het niet kan worden aangevoerd met betrekking tot een gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom is van personen die met scheiding van goederen zijn gehuwd. Het Hof beperkt zijn onderzoek tot die hypothese.

B.4.1. Het in het geding zijnde verschil in behandeling berust op een objectief criterium, te weten de keuze van de echtgenoten voor een huwelijksstelsel met of zonder een gemeenschappelijk vermogen. Indien personen gehuwd onder een huwelijksstelsel met een gemeenschappelijk vermogen samen een gezinswoning verwerven, valt deze in het gemeenschappelijke vermogen.

Indien personen gehuwd onder een stelsel van scheiding van goederen samen een gezinswoning verwerven, worden zij onverdeeld eigenaar van dat goed. Op die onverdeeldheid zijn niet de regels betreffende het wettelijke huwelijksvermogensstelsel van toepassing, maar het gemeen recht inzake mede-eigendom.

B.4.2. De huwelijksgemeenschap vormt een vermogen dat is afgescheiden van de eigen vermogens van de echtgenoten. Daarentegen valt het aandeel in een onverdeelde eigendom in het eigen vermogen van elk van de echtgenoten, zodat zij, mits eerbiediging van het primaire huwelijksvermogensrecht, vrij over hun aandeel kunnen beschikken.

B.4.3. De huwelijksgemeenschap verschilt eveneens van de onverdeeldheid voor wat de mogelijkheid tot ontbinding ervan betreft. Terwijl een huwelijksgemeenschap, als doelgebonden vermogen, slechts kan worden ontbonden wanneer het huwelijk eindigt of wanneer de echtgenoten kiezen voor een ander stelsel, kan een onverdeelde eigenaar krachtens artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek niet worden gedwongen om in onverdeeldheid te blijven, behoudens een overeenkomst die voor niet langer dan vijf jaren bindend kan zijn.

B.4.4. Die verschillen volstaan evenwel niet om te besluiten dat de in het geding zijnde categorieën niet kunnen worden vergeleken. In beide gevallen hebben de echtgenoten de gezinswoning immers samen verworven om haar voor dezelfde functie te bestemmen, namelijk het gezinsleven. Dat gezinsleven is verbonden met het primaire huwelijksvermogensrecht, dat van dwingend recht is. Zo bepaalt artikel 213 van het Burgerlijk Wetboek dat de echtgenoten jegens elkaar tot samenwoning verplicht zijn, bepaalt artikel 214 van het Burgerlijk Wetboek dat de echtelijke verblijfplaats door de echtgenoten in onderlinge overeenstemming wordt vastgesteld en bepaalt artikel 215, § 1, van het Burgerlijk Wetboek dat ene echtgenoot niet zonder de instemming van de andere kan beschikken over de rechten die hij bezit op het onroerend goed dat het gezin tot voornaamste woning dient. Die bepalingen zijn toepasselijk ongeacht het huwelijksvermogensstelsel waarvoor de echtgenoten hebben gekozen.

B.5. Het loutere feit dat een wetsbepaling een recht toekent of een verplichting oplegt aan echtgenoten gehuwd onder sommige huwelijksvermogensstelsels, maar niet aan echtgenoten gehuwd onder andere stelsels, houdt op zichzelf geen discriminatie in, aangezien het een gevolg is van het bestaan van verschillende huwelijksvermogensstelsels. Het Hof moet evenwel nagaan, rekening houdend met de doelstelling, de kenmerken en de gevolgen van het recht of de verplichting in kwestie, of de beperking ervan tot bepaalde huwelijksvermogensstelsels bestaanbaar is met het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie. Hierbij moet aan de wetgever evenwel een ruime appreciatiebevoegdheid

worden toegekend, temeer daar de gehuwden steeds over het recht beschikken om, behoudens de dwingende toepassing van het primaire huwelijksvermogensrecht, in hun huwelijkscontract van de bestaande wettelijke stelsels af te wijken of te kiezen voor een stelsel waarin de wet niet voorziet.

B.6.1. Met het wettelijk huwelijksvermogensstelsel heeft de wetgever beoogd een evenwicht te bereiken tussen de solidariteit eigen aan het huwelijk, enerzijds, en de autonomie van beide gehuwden, die samenhangt met de door de wetgever beoogde doelstelling van de juridische ontvoogding van de vrouw, anderzijds.

De keuze voor een stelsel van scheiding van goederen houdt een door de wetgever toegelaten afwijking van dat evenwicht in, waarbij de echtgenoten kiezen voor een verminderde solidariteit en een verhoogde autonomie. Die keuze heeft als gevolg dat de vermogensrechtelijke gevolgen van het huwelijk tot een minimum worden beperkt.

B.6.2. De contractvrijheid is één van de meest fundamentele kenmerken van het secundaire huwelijksvermogensrecht. De echtgenoten die kiezen voor een stelsel van scheiding van goederen, wijken uit vrije wil af van het wettelijk huwelijksvermogensstelsel, zodat zij ook moeten worden geacht de gevolgen van die keuze te aanvaarden.

Die aanvaarding heeft evenzeer betrekking op het risico dat één van beide partners, die vanwege de verdeling van de gezinstaken beroepsmatig minder actief is geweest en zo in mindere mate een eigen vermogen heeft kunnen opbouwen, na de ontbinding van het huwelijk in een delicate financiële situatie kan terechtkomen, alsook op het risico dat men, door de niet-toepasselijkheid van de in het geding zijnde bepaling, een waarborg verliest tegen het misbruik vanwege de ex-echtgenoot van diens recht om de gezinswoning openbaar te doen verkopen, een waarborg die, indien de in het geding zijnde bepaling wel toepasselijk zou zijn, zou worden geconcretiseerd door een feitelijke appreciatie van alle in het geding zijnde maatschappelijke belangen en gezinsbelangen door een rechter.

Het behoort tot de informatieplicht van de notaris om de echtgenoten die voor een huwelijkscontract van scheiding van goederen willen opteren, uitdrukkelijk op dergelijke risico's te wijzen.

B.7. Op de onverdeelde eigendom tussen echtgenoten is het gemeen recht van toepassing. Indien het huwelijk eindigt, vervallen de plicht tot samenwoning en de bescherming van de gezinswoning, die tijdens het huwelijk worden gewaarborgd door de artikelen 213 tot 215 van het Burgerlijk Wetboek. Krachtens artikel 827 van het Burgerlijk Wetboek kan dan iedere deelgenoot de openbare verkoping van die woning vorderen. Het staat de echtgenoot of echtgenote die het goed wenst te verkrijgen, vrij om aan die openbare verkoping deel te nemen en op die manier het aandeel van de andere echtgenoot of echtgenote in te kopen.

B.8. Gelet op de ruime appreciatiebevoegdheid die hem te dezen moet worden toegekend, heeft de wetgever, door de toewijzing bij voorrang niet principieel toepasselijk te verklaren op het stelsel van scheiding van goederen, geen maatregel zonder redelijke verantwoording genomen.

Het zou de wetgever echter evenmin kunnen worden verweten indien hij het toepassingsgebied van de in het geding zijnde bepaling zou uitbreiden tot een gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom is van de echtgenoten ongeacht hun huwelijksvermogensstelsel.

B.9. De prejudiciële vraag dient ontkennend te worden beantwoord.

Om die redenen,

het Hof

zegt voor recht :

In zoverre het niet kan worden aangevoerd met betrekking tot een gezinswoning die in onverdeeldheid eigendom is van echtgenoten die met scheiding van goederen zijn gehuwd, schendt artikel 1447 van het Burgerlijk Wetboek de artikelen 10 en 11 van de Grondwet niet.

Aldus uitgesproken in het Nederlands en het Frans, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 7 maart 2013.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt